

Summary.

The analysis of different approaches to definition of the phenomenon of self-organizing is carried out. For the first time the conception of modeling of social and economic processes of self-organizing as stage-by-stage procedure is offered. The result of which is the complex of models of management of ability to live of social and economic systems on the basis of self-organizing.

Keywords: processes of self-organizing, development of enterprise.

Список використаних джерел:

1. Акофф Р., Эмери Ф. О целеустремленных системах / Пер. с англ. Под ред. И.А. Ушакова. – М.: «Сов.радио», 1974. – 272 с.
2. Ерохина Е.А. Теория экономического развития: системно-синергетический подход. Исследование закономерностей развития открытой экономики / Е.А. Ерохина. – Томск : Изд-во ТГУ, 1999. – 160 с.
3. Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г. Синергетика – теория самоорганизации. Идеи, методы, перспективы. М., 1983. – 256 с.
4. Моисеев Н.Н. Алгоритмы развития. М., 1987. – 480 с.
5. Мочерный С. Синергетический подход в экономическом исследовании // Экономика Украины. – 2001. – №5. – с.44-51.
6. Письмак В.П. Энергоимпульсная сущность экономического базиса общества (введение в теорию энергоимпульсного взаимодействия социально-экономических моделей). – Донецк: Изд-во «Донеччина», 2002. – 296 с.
7. Пригожин И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
8. Пугачева Е.Г., Соловьев К.Н. Самоорганизация социально-экономических систем: Учеб. пособие. – Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2003. – 172 с.
9. Хакен Г. Информация и самоорганизация. М., «Мир», 1991, стр. 46–48.
10. <http://www.efmn.info/>.

УДК 65.012.8

Кокорєва О.В.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку транзитивної економіки, в зв'язку з виходом українських компаній на світові ринки та посиленням конкуренції між ними на перший план висувається питання забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств. Для забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства необхідно проводити оцінку та аналіз показників його фінансово-господарської діяльності, яка повинна ґрунтуватись на адекватних та ефективних методичних підходах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем оцінки економічної безпеки підприємства та пошуку надійного організаційно-економічного механізму присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких можна виділити Л.І. Абалкіна, А.В. Архипова, О.А. Бородіна, Б.В. Валуєва, В.І. Гринчуцького, І.І. Грузнова, Ф.І. Євдокимова, Я.А. Жаліло, В.Г. Забродського, Н.П. Капустіна, Лисенка, С.Г. Міщенко, Є.А. Олейникова, Г.І. Пастернака-Тарануценка, А.І.

Паламарчука, А.А. Спиридонова, А.І. Татаркіна, В.Л. Тамбовцева, А.А. Чернявського та інших.

Фахівцями та науковцями у сфері безпеки функціонування суб'єктів господарювання розроблена досить велика база методичних підходів щодо оцінки рівня економічної безпеки. Відрізняються вони між собою критеріями безпеки, методами розрахунків, практичною спрямованістю, рівнем узагальнення й абстрагування, використанням мультиплікативних і динамічних параметрів аналізу.

Метою дослідження є проведення критичного аналізу методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства, визначення їх основних недоліків та переваг.

Виклад основного матеріалу. Серед існуючих підходів до оцінки економічної безпеки підприємства можна виділити:

- індикаторний підхід [6; 2; 5; 3];
- ресурсно-функціональний підхід [4; 7; 1; 8];

Індикаторний підхід базується на кількісній оцінці рівня економічної безпеки підприємства з використанням індикаторів, що розглядаються як порогові значення показників які характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях. Під пороговими значеннями індикаторів економічної безпеки слід розуміти їх граничні величини, недотримання яких свідчить про наявність ризиків та загроз економічній безпеці підприємства. На завершальній стадії розраховується загальний рівень економічної безпеки з урахуванням вагомості кожної функціональної складової безпеки підприємства. Даний підхід побудований за принципом розрахунку інтегрального індикатору економічної безпеки передбачений Концепцією економічної безпеки України. В рамках підходу широко застосовується метод сум, як найбільш простий метод комплексної оцінки; метод рівня розвитку – таксонометричний метод, що передбачає розрахунок відносного показника рівня розвитку.

Алгоритм побудови рівнів кількісної оцінки за складовими економічної безпеки у відповідності методу рівня розвитку включають наступні етапи: формування матриці вихідних даних; стандартизацію значень показників; формування «еталону розвитку»; формування матриці відстаней між окремими об'єктами і точкою-еталоном; розрахунок значень інтегрального показника [2].

Метод геометричної середньої базується на розрахунку коефіцієнтів для оцінюваних показників, при чому значення коефіцієнтів від 0 до 1. Узагальнена оцінка рівня економічної безпеки розраховується за формулою середньої геометричної величини.

Науковці Довбня С.Б. та Гічова Н.Ю. [3] в межах індикаторного підходу пропонують тримірну діагностику рівня економічної безпеки підприємства залежно від трьох основних параметрів: поточної, тактичної і стратегічної економічної безпеки. На рівні поточної економічної безпеки автори пропонують оцінювання показники лише фінансово-економічного стану підприємства і як результат формування інтегрального показнику рівня поточної економічної безпеки. Діагностика тактичної безпеки здійснюється на основі оцінки комерційної, інтелектуально-кадрової та виробничо-технічної складової, визначається її рівень на основі інтегрального показника тактичної безпеки. Аналогічним є розрахунок інтегрального показника стратегічної безпеки, куди автори відносять: ринкову, соціальну, інноваційно-технологічну, сировинну й енергетичну складову та екологічну складову. Завершальним етапом передбачено визначення загального рівня економічної безпеки підприємства, як середньозважене значення рівня поточної, тактичної і стратегічної безпеки за формулою:

$$ЕБ = \frac{(1) \times П + (П) \times Т_k + (П \times Т_k) \times С}{(1) + (П) + (П \times Т_k)}, \quad (1)$$

де ЕБ – рівень економічної безпеки підприємства

(1), (П), (П×Т_к) – коефіцієнти значущості поточної, тактичної і стратегічної безпеки відповідно.

Перевагою даного підходу автор вважає оцінку економічної безпеки на різних рівнях, що являє собою комплексний методичний підхід і характеризує здатність підприємства до ефективного його функціонування в поточному, тактичному та стратегічному періоді. Недоліком є відсутність єдиної методичної бази визначення індикаторів відносно галузевої приналежності, форми власності та структури капіталу підприємства.

У відповідності до ресурсно-функціонального підходу оцінка рівня економічної безпеки відбувається на основі оцінки ресурсів підприємства (ресурсу капіталу, ресурсу персоналу, ресурсу інформації та технології та ін.). Оцінка проводиться за кожною функціональною складовою економічної безпеки та на завершальному етапі визначається її інтегральний показник. Особлива увага в даному підході приділяється чинникам та джерелам небезпеки на підприємстві та за його межами. Так науковець Забіяко С.В. у своїй роботі використовує методи комплексної оцінки загроз, а саме інтегральну оцінку ризику [4]. Козаченко Г.В., Ляшенко О.М. та Пономарьов В.П. являються прибічниками використання методів комплексної оцінки економічного потенціалу підприємства і визначають критерієм економічної безпеки - інтерес підприємства. Вони використовують оцінку конкурентного статусу фірми та застосовують інтегральну оцінку додержання інтересів компанії [7].

Але методи комплексної оцінки загроз передбачають аналіз лише наявної, видимої небезпеки, не враховуючи циклічності розвитку підприємства та причинно-наслідкових зв'язків різних ризиків та загроз [3].

Таким чином ресурсно-функціональний підхід охоплює всі функціональні області діяльності підприємства, що з однієї сторони являється його позитивним моментом, а з іншої призводить до розмивання поняття економічної безпеки та ототожнення її з ефективністю використання ресурсів підприємства. Іншим недоліком даного підходу вважається застосування сукупного критерію економічної безпеки заснованого на використанні думок експертів. Автор вважає, що такий експертний метод може використовуватись лише на першій стадії визначення основних та найбільш значущих критеріїв оцінки, наприклад для визначення впливу факторів зовнішнього середовища прямої чи непрямой дії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз існуючих підходів та методів оцінки економічної безпеки підприємств дає підстави стверджувати, що в сучасних методичних розробках існує дефіцит досліджень системного характеру.

Основою створення діагностичних механізмів на підприємстві має бути орієнтація всіх розрахунків на встановлення зв'язків та мультиплікативних взаємовпливів між явищами (подіями) підприємницької діяльності. Механізм створення економічної безпеки має базуватись на внутрішньосистемних характеристиках підприємства, тобто сама соціально-економічна система має включати «вбудовані» механізми запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам[9].

При розробці методу оцінки економічної безпеки підприємства особливу увагу необхідно приділяти вибору критеріїв оцінки економічної безпеки, при чому такі критерії повинні не просто констатувати наявність економічної безпеки підприємства, але й оцінювати її рівень, сприяти виявленню слабких функціональних складових економічної безпеки підприємства та чинників небезпеки, що вплинули на їх послаблення.

Перспективами подальших наукових досліджень у даному напрямі стане розроблення ефективної методики оцінки економічної безпеки для підприємств туристичної галузі з врахуванням досвіду існуючих методик оцінки, їх переваг та недоліків.

Анотація

У статті проаналізовано існуючі методичні підходи до оцінки економічної безпеки підприємства. Визначено основні недоліки та переваги даних підходів.

Ключові слова: метод оцінки, економічна безпека підприємства, чинники небезпеки, критерій економічної безпеки.

Аннотация

В статье проанализированы существующие методические подходы к оценке экономической безопасности предприятия. Определены основные недостатки и преимущества данных подходов.

Ключевые слова: метод оценки, экономическая безопасность предприятия, факторы опасности, критерий экономической безопасности.

Summary

In the article the existent methodical going is analysed near the estimation of economic security of enterprise. The basic failings and advantages of these approaches are certain.

Keywords: method of estimation, economic security of enterprise, factors of danger, criterion of economic security.

Список використаних джерел:

1. Войнаренко М., Яременко О. Управління економічною безпекою підприємств на основі оцінки відхилень порогових показників // Економіст. – 2008. - №12.-с.60-63
2. Геєць В.М. Моделирование економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: Монографія / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; за ред. В.М. Гейця.-Х.:ІНЖЕК, 2006.-240с.
3. Довбня С.Б., Гічова Н.Ю. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства // Фінанси України. – 2008.-№4.- с.88-97
4. Забияко С.В., Светлова Е.С. Риск-менеджмент – основа экономической безопасности предприятия // Защита информации. Конфидент. – 2002.-№3.-с.51-55
5. Камишнікова Е.В. Методи формування комплексної оцінки рівня економічної безпеки підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2009.- №12.-с87-92
6. Ковалёв Д., Плетникова И. Количественная оценка уровня экономической безопасности предприятия // Экономика украины.-2002.-№4.-с.35-40
7. Козаченко Г.В., Пономарёв В.П., Ляшенко О.М. Экономическая безопасность: сущность и механизмы обеспечения: Моногр.-К.: Либра, 2003.-280с.
8. Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность / под ред. Е.А. Олейникова.-М.: Издательство «Экзамен», 2004.-786с.
9. Швиданенко Г.О., Олексюк О.І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: Монографія. –К.: КНЕУ; 2002.-192с.

УДК: 622.272.8:658.012

Рожко Ю.С.

АНАЛІЗ НА ЧУТЛИВІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ МОДЕЛЮВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АНТРАЦИТНИХ ШАХТ

Постановка проблеми. Зміна основних показників діяльності вугільної шахти протягом часу відбувається випадковим чином. Причина цього криється, перш за все, в нестабільній ситуації в об'єкті праці. Ця обставина призводить до коливань витрат і, перш за все, тієї їх частині, що пов'язана з витратами ресурсів. Зокрема, від перепланування відпрацювання різних ділянок шахтного поля змінюються практично всі вхідні параметри